

ULKOMINISTERIÖ

LAUSUNTO

PC0TQ391-34

16.10.2020

Valtiovarainministeriö

Viite

Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö 8.9.2020, VN/16724/2020

Asia

Ulkoministeriön lausunto hallituksen esityksestä laeiksi kotikuntalain ja verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta

Valtiovarainministeriö on pyytänyt ulkoministeriöltä lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi kotikuntalain (201/1994) ja verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 5 §:n muuttamisesta.

Kotikuntalakiin ehdotetaan lisättävän säännökset menettelystä, jonka nojalla Suomeen tulleelle henkilölle väestötietojärjestelmään tehty kotikuntamerkintä voitaisiin poistaa, jos henkilöllä ei enää ole laillista oleskeluoikeutta Suomessa. Kotikuntamerkinnän poistaminen voisi tapahtua joko henkilön omaan ilmoitukseen tai Digi- ja väestötietoviraston muulta taholta saamaan tietoon perustuen.

Ulkoministeriö toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Ulkoministeriö pitää kannatettavana sääntelyn tavoitetta siitä, että väestötietojärjestelmään tallennettujen tietojen ajantasaisuutta ja paikkansapitävyyttä parannetaan. Ehdotus palvelisi väestötietojärjestelmän tietoja hyödyntäviä valtion viranomaisia, kuten esimerkiksi ulkoministeriötä.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi säädettävän nykyistä tarkemmin ja yhdenmukaisesti ulkomaalaislainsäädännön kanssa niistä perusteista, joilla Suomeen ulkomailta tullut henkilö voi saada kotikunnan Suomessa. Lisäksi esityksessä ehdotetaan lisättävän selkeyden vuoksi viittaus Iso-Britannian EU-eroa koskevan sopimuksen myötä saatavaa oleskeluoikeutta koskevaan lakiin. Ulkoministeriö pitää ehdotettuja muutoksia kannatettavina, sillä ne selkeyttäisivät voimassa olevaa sääntelyä ja parantaisivat myös kotikuntalain informatiivisuutta.

Esityksessä ehdotetaan, että mikäli kotikunnan saanut henkilö ei enää täytä kotikunnan saamiselle laissa asetettuja edellytyksiä, tehtäisiin kirjallinen, muutoksenhakukelpoinen hallintopäätös kotikuntamerkinnän poistamisesta. Kunnan jäsenyydellä on esityksessä todetulla tavalla merkittäviä vaikutuksia henkilön oikeuksiin liittyen esimerkiksi kunnallisiin palveluihin sekä vaalioikeuksiin. Ulkoministeriö pitää esitettyä muutosta kannatettavana ja katsoo sen takaavan henkilön oikeussuojan toteutumisen nykyistä paremmin. Oikeus tehokkaaseen oikeussuojakeinoon on kirjattu useaan Suomea

velvoittavaan kansainväliseen ihmisoikeussopimukseen, kuten kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevaan kansainväliseen yleissopimukseen (SopS 7 ja 8/1976) sekä Euroopan ihmisoikeussopimukseen (yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi; SopS 18 ja 19/1990; sellaisena kuin se on myöhemmin muutettuna SopS 71 ja 72/1994, SopS 85 ja 86/1998, SopS 8 ja 9/2005, SopS 6 ja 7/2005 sekä SopS 50 ja 51/2010).

Tässä yhteydessä on syytä huomioida myös vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen (SopS 26/2016) 13 artikla, jossa veloitetaan varmistamaan vammaisille henkilöille oikeussuojan saatavuus yhdenvertaisesti. Tämän toteuttaminen edellyttää sopimusvaltioilta positiivisina toimina kohtuullisia mukautuksia, menettelylliset mukautukset mukaan lukien (HE 284/2014 vp.). Myös verkkoasiointiin esteettömyyteen ja saavutettavuuteen on kiinnitettävä huomiota. Vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen 21 artikla turvaa vammaisten henkilöiden oikeuden tiedonsaantiin viranomaisviestinnässä valitsemallaan viestintäkeinolla, kuten pistekirjoituksella, viittomakielellä tai puhetta tukevalla ja korvaavalla viestinnällä. Perusoikeutena turvatun yhdenvertaisuuden tosiasiallinen toteutuminen hallintomenettelyssä aistivammainen kohdalla korostaa viranomaisen oma-aloitteisen myötävaikutuksen merkitystä (HE 284/2014 vp.).

Lausuntopyyntöön sisältyy myös kohdennettu kysymys siitä piitkö lausunnonantaja tarpeellisenä kotikuntalain muutostarpeita keväällä 2020 selvittäneen hanketyöryhmän ehdottamaa kotikuntalain kokonaisuudistuksen tekemistä ja millaisia asioita uudistuksessa tulisi erityisesti ottaa huomioon. Hanketyöryhmä kuuli toimikautensa aikana ulkoministeriön EU- ja valtiosopimusoikeuden yksikköä sekä protokollapalveluita kansainvälisten järjestöjen työntekijöiden oikeudesta saada kotikunta. Hanketyöryhmän loppuraportin 6.5 luvussa käsitellään tarvetta säätää kansainvälisten järjestöjen työntekijöitä koskevasta poikkeuksesta.

Kotikuntalain 4 §:n 3 momentin mukaan henkilöllä, joka on vieraan valtion diplomaattisen edustuston tai sellaiseen rinnastettavan muun edustuston taikka lähetetyn konsulin viraston palveluksessa, ei ole kotikuntaa Suomessa, ellei hän ole Suomen kansalainen tai ellei hänellä ole ennestään kotikuntaa Suomessa. Korkein hallinto-oikeus (KHO) on kuitenkin uudessa oikeuskäytännössään (erityisesti ratkaisussa KHO 2019:170) todennut, että Euroopan kemikaalivirasto ECHA:a ei voida rinnastaa kotikuntalain 4 §:n 3 momenttia sovellettaessa vieraan valtion diplomaattiseen edustustoon. EU-kansalaisille kuuluvan liikkumis- ja oleskeluoikeuden huomioon ottaen selaisilta ECHA:n työntekijöiltä, jotka ovat muuttaneet pysyvästi Suomeen ja ovat rekisteröineet oleskeluoikeutensa ja siten luopuneet rekisteröintivelvollisuutta koskevasta erivapaudestaan, ei voida evätä oikeutta kotikuntaan Suomessa.

Hanketyöryhmän loppuraporttiin on kirjattu, että edellä mainittu KHO:n ratkaisu ei muodosta välitöntä tarvetta muuttaa kotikuntalain 4 §:n 3 momentin sisältöä. KHO ei ole kuitenkaan ratkaisussaan ottanut selkeästi kantaa muiden kuin ECHA:n palveluksessa olevien oleskeluoikeutensa rekisteröineiden EU-kansalaisten oikeuteen saada kotikunta Suomessa. Tilanteen selkiyttämiseksi kotikuntalain 4 §:n 3 momenttia voitaisiin ulkoministeriön näkemyksen mukaan harkita muutettavaksi siten, että säännöksen sanamuodosta kävisi nimenomaisesti ilmi sen soveltuminen myös kansainvälisten järjestöjen palveluksessa oleviin henkilöihin, jotka eivät ole EU:n vapaan liikkumisoikeuden piirissä. Säännöksessä voitaisiin todeta myös se, että kansainvälisten järjestöjen palveluksessa olevilla henkilöillä olisi kuitenkin halu-

tessaan oikeus kotikuntaan silloin, kun he ovat EU-kansalaisina rekisteröineet oleskeluoikeutensa Suomessa ulkomaalaislaissa tarkoitetulla tavalla. Hanketyöryhmän loppuraporttiin on kirjattu, että jotta tarvittava lakimuutos ehdittäisiin valmistella huolellisesti ja kaikki näkökohdat huomioon ottaen, sitä ei ole syytä lähteä toteuttamaan nyt lausuntokierroksella olevan ehdotetun lainsäädäntömuutoksen yhteydessä, vaan asiaan olisi luonnollista palata kotikuntalain kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Edellä sanottu huomioon ottaen ulkoministeriö toteaa, että se kannattaa ja näkee tarpeellisena kotikuntalain kokonaisuudistuksen tekemisen ja ehdottaa että uudistuksen yhteydessä säädettäisiin edellä sanotusta kansainvälisten järjestöjen työntekijöitä koskevasta poikkeuksesta.

Oikeuspäällikkö

Kaija Suvanto

Lainsäädäntösihteeri

Annika Naskila

Liitteet

-